

ANUARUL MUZEULUI JUDEȚEAN — INSTRUMENT DE LUCRU AL PROFESORULUI DE ISTORIE ÎN ACTIVITATEA DIDACTICĂ

MIHAI GABRIEL POPESCU

„Istoria este cea dintâi carte a unei nații“¹ și în ansamblul disciplinelor școlare „ea este prin excelență o disciplină cu o deosebită pondere în cultivarea conștiinței socialiste, în formarea culturii generale, atât de necesară viitorului intelectual“².

Cunoașterea amănunțită a evenimentelor ce s-au succedat în cadrul orînduirilor sociale pe o anumită rază teritorială (cunoscută sub aspect administrativ) dezvoltă elevilor interesul și pasiunea pentru istoricul locurilor natale, mîndria că sînt cetățenii satului, orașului sau județului, ai țării. Am observat, că la lecțiile de istoria României și chiar la cele de istorie universală — acolo unde se pretează — cînd introducem elemente de istorie locală, elevii manifestă temeinicie în însușirea cunoștințelor, interes, curiozitate. În această privință județul Dîmbovița oferă o bogată gamă de evenimente istorice, ca și orașul Tîrgoviște cu satele limitrofe, făcînd ca în unele perioade, el, orașul Tîrgoviște să reprezinte, în general, însăși istoria Țării Românești. Studiile întreprinse în cadrul colectivelor de redactarea unor lucrări de interes local³, cît și monografiile unor localități, personalități, publicate în revistele județene sau în volum⁴, ne-au ajutat să clarificăm o serie de probleme referitoare la integrarea în mod armonios a numeroaselor elemente de istorie locală în lecțiile ce le prelăm.

Prin elemente de istorie locală înțelegînd : „locurile, urmele și monumentele culturii materiale și spirituale care evocă evenimentele social politice în legătură cu trecutul și cu prezentul localității și împrejurimile ei“⁵. Studiind cu atenție o serie de documente privitoare la județul Dîmbovița (în general) și altele referitoare la comuna Aninoasa⁶, orașul

¹ Nicolae Bălcescu, *Opere*, vol. I, Ed. Acad. R.S.R., Buc., 1974, p. 89.

² Acad. Petre Constantinescu-Iași, *Valențele educative ale istoriei*, în „S.A.I.“, XVII, București, 1972, p. 9.

³ *Județul Dîmbovița, file de monografie*, Buc., 1969 ; *Localitățile județului Dîmbovița, Tîrgoviște, 1971 ; În ajutorul activității ateist-științifice*, Tîrgoviște, 1972.

⁴ Gabriel N. Popescu, Mihai Gabriel Popescu, *Runcu, pagini la o monografie*, Buc., 1973 ; v. Mihai Gabriel Popescu, *Bibliografia istorică a României*, vol. IV, Ed. Acad. R.S.R., Buc., 1975, p. 55, 302, 303, 335.

⁵ Teodor Gal, Ion Retegan, *Valorificarea instructiv educativă a elementelor de istorie locală*, Ed. did. și ped., Buc., 1967, p. 6.

⁶ Mihai Gabriel Popescu, *Aninoasa-Dîmbovița*, în „Biblioteca Valachica“, Tîrgoviște, 1975, p. 239—251.

Tirgoviște⁷ (în special) am ajuns la concluzia că în aceste localități cercetate sînt numeroase elemente pretabile la majoritatea lecțiilor de istoria patriei. Ele, sistematizate, în funcție de experiența noastră la clasă, de actuala programă de istorie pentru clasa a VIII-a, de Programul P.C.R. adoptat la Congresul al XI-lea, de concluziile ce se desprind din practica educativă, de lucrările Congresului Educației politice și culturii socialiste, de sarcinile ce ne stau în față privind valorificarea trecutului nostru istoric, au dat rezultate multumitoare.

Avînd în vedere că „fiecare localitate mică sau mare își are propria sa istorie și că istoria fiecărei localități este o parte din istoria patriei noastre” (M.G.P.), am cercetat, documentîndu-ne asupra evoluției istorice a satului Săteni-Aninoasa⁸ unde ne desfășurăm activitatea, ca apoi să lărgim sfera documentării la comună, oraș, județ făcînd ca elementele locale să-și găsească locul în cadrul lecțiilor de istorie a României. Este o mîndrie patriotică pentru elevi cînd știu că satul lor este atestat documentar într-un anumit secol, că s-au sărbătorit 3—400 de ani de la prima atestare documentară, sau trăiesc momente de bucurie cînd cunosc că strămoșii lor (localnicii) au luptat pentru independență națională și dreptate socială. Ei sînt foarte receptivi la ceea ce s-a întîmplat pe teritoriul unde-și desfășoară activitatea, cinstesc eroii, comentează evenimintele care au avut loc și se bucură de perspectivele luminoase ale localității în anii socialismului. Toate acestea dezvoltă sentimentele patriotice locale a căror însumare duc la patriotismul național, a mîndriei naționale.

Cînd afirmăm acestea avem în vedere integrarea în anii trecuți la cursul de istoria patriei a unor elemente din istoria satului Săteni, a orașului Tirgoviște, a județului Dimbovița în lecții și în afara lor. Satul Săteni este atestat documentar la 4 iulie 1572 printr-un dat de Alexandru voevod (Alexandru al II-lea Mircea, 1568—1577)⁹, găsindu-l făcînd comerț cu Brașovul în sec. al XVI-lea¹⁰. Locuitorii de aici duc lupte împotriva acaparatorilor de pămînt (boierii Crețulești, Băleni, cei din Bucșani, Grădiștenii din Vulcana) ajungîndu-se la procese¹¹. Din sat sînt luați robi de către turci, elocvent fiind documentul prin care se descrie cum pentru răscumpărare Hassan Afendi turcul ot Dîrstor cere tatălui fetei, ce fusese luată roabă, 200 cîntare sare¹².

La răscoala seimenilor din anul 1654—1655 participă și Alexe dorobanțul din Săteni¹³ căruia i se confiscă proprietatea de Constantin Șer-

⁷ Din multe studii privind Tirgoviștea, cele mai complete ni se par a fi monografiile: Gabriel Mihăescu, Eugen Fruchter, *Tirgoviște*, Ed. Stadion, Buc., 1971; N. Stoicescu și Cristian Moisesu, *Tirgoviștea și monumentele sale*, Ed. Litera, Buc., 1976 (cu colaborarea lui Gabriel Mihăescu și Eugen Fruchter), și *Tirgoviște — file de monografie*, Tirgoviște, 1977, (lucrare editată de Consiliul de Educație politică și cultură socialistă al municipiului Tirgoviște).

⁸ Mihai Gabriel Popescu, *Satul Săteni în lumina documentelor*, în „Documenta Valachica”, Tirgoviște, 1974, p. 169—176.

⁹ D.I.R., *veacul al XVI-lea, Ț. Rom., vol. IV, 1571—1580*, Acad. R.P.R., 1952, p. 77.

¹⁰ Radu Manolescu, *Comerțul Țării Românești și Moldovei cu Brașovul (sec. XIV—XVI)*, Ed. științifică, București, 1965, p. 294.

¹¹ Arh. St., Buc., Mitropolia Ț. Rom., L. 17, mss. 143.

¹² Arh. St., Buc., Mitropolia Ț. Rom., XXXV — 192.

¹³ Mihai Gabriel Popescu, *loc. cit.*, p. 170.

ban. Din sat s-au remarcat grămăticii, copişti de hrisoave ca : Iordache logofăt ot Săteni, Alexandru ot Săteni, precum şi cu funcţii în aparatul administrativ feudal : Vintilă postelnic, Oprea logofăt, Vlad stolnic, Gri-gore paharnic ¹⁴. Biserica datează (cea de lemn) din anul 1669, actuala din anul 1773 ¹⁵ fiind monument istoric şi de arhitectură. Treptat proprietăţile sătenilor sînt acaparate de marii boieri, ţăranii de aici devenind dependenţi de marea proprietate laică sau bisericească.

La 1810 mai erau în Săteni 20 de case de români cu 66 bărbaţi şi 54 femei şi 6 case de ȝigani cu 15 bărbaţi şi 17 femei ¹⁶ o parte din locuitori se retrăsese spre munte în satele libere. În 1848 aici funcţiona o şcoală avînd ca învăţător pe Ilie Bucur ¹⁷, fiu de birnic din Săteni. Sub influenţa cercurilor socialiste ţăranii împart pămîntul moşierului Cosăcescu ¹⁸ iar înainte, la împrumietărirea din 1864 un număr de 16 ȝărani să primească pămînt. În timpul războiului de Independenţă doi fii ai satului au căzut în lupte.

După 1944 în Săteni ia fiinţă C.A.P., satul este electrificat, gazeificat şi radioficat, 92% din populaţia aptă de muncă lucrează la uzinele, fabricile din Doiceşti, Pucioasa, Tîrgovişte.

Folosind la lecţii materialul istoric local — foarte succint prezentat aici —, am constatat că elevii îl reţin mai uşor, fac legături, redau mai clar conţinutul lecţiilor de istorie naţională. Cunoaşterea realizărilor din sat trezeşte la elevi hotărîrea de a lupta pentru apărarea lor, de a contribui şi ei la progresul general. Am dat exemplele de mai sus care se referă la satul Săteni. Este necesar ca elevii acestei mici localităţi să cunoască evoluţia satului lor în decursul secolelor ? Răspunsul este afirmativ dar, el nu se opreşte aici.

Se impune ca la aceste cunoştinţe să-şi lărgescă sfera cu cele referitoare la istoria comunei, a judeţului, a ţării. Unde se poate realiza acest lucru mai bine decît în şcoală prin lecţii şi în afara ei prin activităţile specifice avînd în vedere că : „Dezvoltînd recunoştinţa şi preţuirea faţă de strămoşii noştri care, cu sacrificii şi jertfe uriaşe au apărut fiinţa naţională a poporului, au purtat steagul luptei pentru libertate şi neîntinere, pentru dreptate naţională şi socială, trebuie să sădim în conştiinţa oamenilor sentimentul răspunderii faţă de moştenirea înaintaşilor, al hotărîrii de a duce mai departe, în noile condiţii istorice făclia progresului şi civilizaţiei pe pămîntul României“ ¹⁹. Aşadar, elementele de istorie locală sînt legate de trecutul şi prezentul local, naţional, folosim mărturiile trecute (ale orînduirilor ce s-au succedat) dar şi ale realizărilor contemporane. Aceasta se referă la viaţa strămoşilor meleagurilor unde trăim,

¹⁴ *Ibidem*, p. 174.

¹⁵ Nicolae Stoicescu, *Bibliografia localităţilor şi monumentelor feudale din România, II, T. Rom.*, Ed. 1970, Craiova, p. 569.

¹⁶ Alex. A. Popescu, *Catagrafia jud. Dîmboviţa la 1810*, Tîrgovişte, 1936, p. 33.

¹⁷ Gh. Pirnuţă, *Începuturile învăţămîntului şi culturii în judeţul Dîmboviţa*, Tîrgovişte, 1973, p. 272.

¹⁸ Eugen Fruchter, Gabriel Mihăescu, *Noi documente privind activitatea socialiştilor*, în „Acta Valachica“, Tîrgovişte, 1972, p. 23.

¹⁹ Nicolae Ceauşescu, *Expunere cu privire la activitatea politică, ideologică şi cultural educativă de formare a omului nou, constructor conştient şi devotat al societăţii socialiste multilateral dezvoltate şi al comunismului în România, prezentată la Congresul ed. politice şi iculturii socialiste, 2 iulie 1976*, Ed. politică, Buc., 1976, p. 43.

a relațiilor de producție din diferite orînduiri sociale, a evenimentelor social-politice ce au avut loc, a dezvoltării de la creația populară pînă la popularizarea unor oameni de știință, artiști, scriitori de pe aceste locuri. Se impune, deci, o cercetare temeinică a evenimentelor din localitate, județ; ordonarea pe probleme în mod cronologic, un plan de perspectivă privind integrarea, valorificarea acestor elemente în lecții, precum și metodele, procedeele folosite.

Materialul adunat este utilizat la toate tipurile de lecții evitînd supraîncărcarea, folosindu-l numai în măsura în care el reușește să concretizeze problemele care le prezentăm, mărind puterea de convingere a cunoștințelor pe care le dăm. Materialul de istorie locală este prezent în istoria națională, aceasta impunînd fiecăruia dintre noi o muncă de documentare cu grijă spre autenticitate și justă orientare ideologică avînd în vedere studierea :

— operelor clasicilor marxism-leninismului și documentele P.C.R.²⁰ care ne ajută să înțelegem corect multitudinea evenimentelor ce au avut loc, politica internă și externă a statului nostru²¹;

— lucrările generale de istorie fără de care nu se poate concepe studiul unor materiale de istorie locală, prelucrarea lor făcînd apel la unele lucrări de sinteză istorică menite să ofere o imagine clară asupra istoriei naționale sau numai a unor aspecte (economice, sociale, culturale etc.). Din aceste lucrări vedem cum s-au integrat elementele locale în istoria patriei și aceasta în istoria universală. Cînd se studiază asemenea lucrări sesizăm anumite elemente specifice localității în diferite domenii, lucrări fără de care nu se poate întocmi sau cerceta materialele de istorie locală²²;

²⁰ Ion Cîmpeanu, *Unele aspecte metodice ale utilizării lucrărilor clasicilor marxism-leninismului și documentelor P.C.R. în predarea istoriei patriei*, în „S.A.I.”, XXX—XXXI, Buc., 1975, p. 82.

²¹ Este necesar să se folosească : Fr. Engels, *Rolul muncii de transformare a maimuței în om*; K. Marx, *Însemnări despre români*; *Lenin despre România*, etc. și Documentele elaborate de Congresele al IX-lea, al X-lea, al XI-lea; Conferințele Naționale ale P.C.R. din 1967, 1972, 1977; de Rapoartele, expunerile, cuvîntările ținute de Secretarul general al Partidului Comunist Român, torarășul Nicolae Ceaușescu la Congresele, Conferințele naționale ale partidului, plenare ale C.C. al P.C.R., ședințe de lucru, zile festive etc.

²² *Istoria României*, vol. I, II, III, IV, Ed. Acad. R.P.R., Buc., 1964; *Bibliografia istorică a României*, vol. I, II, III, IV, Ed. Acad. R.S.R., Nicolae Iorga, *Istoria românilor prin călători*, vol. I, II, III, IV, Ediția a II-a, Ed. Casei școalelor, București, 1929; C. C. Giurescu, Dinu C. Giurescu, *Istoria românilor*, vol. I, II, Ed. științifică, Buc., 1974, 1975; Dinu C. Giurescu, *Țara Românească în sec. XIV—XV*, Ed. științifică, București, 1973; Lucrețiu Pătrășcanu, *Un veac de frămîntări sociale 1821—1907*, Ed. pol., București, 1969; *Istoria României în date*, Ed. enciclopedică română, Buc., 1971; Miron Constantinescu, C. Daicoviciu, Șt. Pascu, *Istoria României*, compendiu, Ed. did. și ped., Buc., 1969; *Istoria poporului român*, sub redacția acad. Andrei Oțetea, Ed. științifică, Buc., 1970; *Istoria medic a României*, partea întâi (sec. X — sfîrșitul sec. XVI), autori : Șt. Pascu, Ion Ionașcu, C. Cihodaru, Gh. Georgescu-Buzău, Ed. did. și ped., București, 1966; Nicolae Stoicescu, *Bibliografia localităților și monumentelor feudale din România — Țara Românească (Muntenia, Oltenia, Dobrogea)*, vol. I, II, Ed. mitropolia Olteniei, 1971; Radu Maiorescu, op. cit.; V. Costăchel, P. J. Panaiteșcu, A. Cazacu, *Viața feudală în Țara Românească și Moldova*, sec. XIV—XVII, Ed. științifică, București, 1975; Acad. R.P.R., *Documente privind relațiile agrare în veacul al XVIII-lea*, vol. I, Ț. Rom.; Acad. R.P.R., *Documente privind istoria României (B. Ț. Rom.)*, sau *Documenta Historica Romaniae, B. Ț. Rom.*, volumele apărute; Iorgu Iordan, *Toponimia româ-*

— aprofundarea studiilor speciale de istorie duce la cunoașterea istoriei locale — sat, comună, județ. Pentru informare fie că consultăm bibliografiile întocmite pe plan local, național iar în lipsa acestora studiem lucrările referitoare la localitatea care ne interesează sau a altor localități în care este citată localitatea noastră, ori studiile apărute avînd tematică diversă. Cînd cercetările publicate sînt insuficiente, pentru elucidarea temei se impune o cercetare amănunțită a documentelor de arhivă. Pentru cercetătorii dimbovițeni de un real folos sînt lucrările apărute sub egida Comitetului județean P.C.R.²³, Comitetului județean de cultură și educație socialistă și a Muzeului județean de istorie²⁴, precum și a unor cercetători de prestigiu ai țării noastre²⁵.

Relatările unor călători străini ce au vizitat țările române din cele mai vechi timpuri, vin să întregească datele de istorie locală ele referindu-se și la unele aspecte ale așezărilor dimbovițene²⁶.

Interesante de reținut sînt relatările unor scriitori, poeți, ziariști despre unele evenimente sau personaje istorice, figuri proeminente ale istoriei naționale care au avut legături cu locurile de aici, oglindite în operele lor literare²⁷.

nească, Ed. Acad. R.P.R., Buc., 1963 ; Maria Dogaru, *Sigiliile mărturii ale trecutului istoric*, Ed. științifică, Buc., 1976 ; Octavian Luchian, George Buzdugan, Const. C. Opreșcu, *Monede și bancnote românești*, Ed. sport-turism, Buc., 1977 ș.a.

²³ *Județul Dimbovița, file de monografie*, Buc., 1969 ; *Mic îndreptar dimbovițean*, Tîrgoviște, 1969 ; *Localitățile județului Dimbovița*, Tîrg., 1971.

²⁴ Muzeul județean Dimbovița, *Valachica, studii, materiale de istorie și istoria culturii, volumele I, II, III, IV, V, VI, VII, VIII, Tîrg., 1968—1976* ; Radu Gioglovan, Mihai Oproiu, *Inscripții și însemnări din jud. Dimbovița, vol. I*, Tîrgoviște, 1975 ; George Potra, *Tezaurul documentar al județului Dimbovița (1418—1800)*, București, 1972 ; Gabriel N. Popescu, Mihai Gabriel Popescu, *Runcu, pagini la o monografie*, București, 1973 ; Marin Patac, *Comuna Morteni*, Tîrgoviște, 1973 ; I. Trifănescu, *Băleni*, Tîrg., 1973 ; Eugen Chirilă, Gabriel Mihăescu, *Tezaurul monetar de la Căprioru*, Tîrgoviște, 1969 ; Gh. Diaconul, *Mogoșani necropolă din sec. IV e.n.*, Tîrg., 1970 ; Dan Simionescu, Victor Petrescu, *Tîrgoviștea vechi centru tipografic românesc*, Tîrgoviște, 1972 ; Gh. T. Ionescu, *Activitatea organizațiilor de masă din județul Dimbovița, conduse de P.C.R., în perioada 1944—1946*, în „Valachica”, 1972, p. 15—25 ; Eugen Fruchter, Gabriel Mihăescu, *Județul Dimbovița*, hartă turistică cu text, Ed. pentru turism, București, 1972.

²⁵ Alex. A. Popescu, *Catagrafia județului Dimbovița la 1810*, Tîrgoviște 1934 ; N. Constantinescu, Cristian Moisescu, *Curtea domnească din Tîrgoviște*, Ed. Meridiane, București, 1965 ; N. Stoicescu, C. Moisescu, *Tîrgoviștea și monumentele sale*, Ed. Litera, Buc., 1976 ; N. Bălcescu, *Istoria românilor sub Mihai vodă Viteazu*, București, 1908 ; Ion Sîrbu, *Istoria lui Mihai vodă Viteazu domnul Țării Românești*, Ed. Facla, 1976 ; L. Demeny, Ludovic Demeny, N. Stoicescu, *Răscola seimenilor sau răscoală populară ?*, Ed. științifică, Buc., 1968 ; N. Stoicescu, *Dicționar al marilor dregători din Țara Românească și Moldova sec. XIV—XVII*, Ed. enciclopedică română, Buc., 1971.

²⁶ Nicolae Iorga, *Istoria românilor prin călători, vol. I—IV, și Călători străini despre țările române, vol. I—V*, Ed. științifică, Buc.

²⁷ N. Stoicescu, *Vlad Țepeș*, Ed. Acad. R.S.R., Buc., 1976 ; Georgiana Viorica Rogoz, *Vlad, fiul Dracului*, Ed. militară, Buc., 1970 ; Radu Theodoru, *Vulturul*, vol. I—IV, Ed. milit., Buc. ; George Potra, *Voevodul (roman)*, Ed. Cartea românească, Buc., 1973 ; Referiri la Tîrgoviște, la satele dimbovițene mai găsim și în operele scriitorilor : Gr. Alexandrescu, *Adio la Tîrgoviște în „Opere”, vol. I*, E.S.P.L.A., Buc., 1957 ; Dimitrie Bolintineanu, *Sorin sau tăierea boierilor la Tîrgoviște*, în „Opere”, E. Ș., Buc., 1951 ; Cezar Boliac, *Peștera de la obîrșia Ialomiței — studiu arheologic*, în „Opere”, vol. I, E.S.P.L.A., Buc., 1956 ; Ion Budai Deleanu, *Țiganiada, vol. I, II*, E.L., Buc., 1958 ; Eusebiu Camilar, *Povestiri eroice*, E.T., Buc., 1960 ; I. Codru-Drăgușanu, *Peregrinul transilvan*, E.S.P.L.A., Buc., 1956 ; Mihnea

Studiile pot fi aprofundate cu lucrări monografice privitoare la unii eroi dimbovițeni ²⁸, iar revistele de specialitate ²⁹, presa locală, națională oferă numeroase materiale de istorie locală.

O cercetare științifică a localității sau a localităților județene se face prin studiul izvoarelor contemporane cu evenimentele relatate, ea constând din studiul descoperirilor arheologice ³⁰, a izvoarelor scrise ³¹, a celor de etnografie și folclor ³². Documentarea se face la fața locului de către profesor iar (acolo) în unele cazuri pot fi prezenți și elevii. Așa am procedat la vizitarea șantierului arheologic din Tîrgoviște (Curtea Domnească), a exponatelor de la Muzeul de arheologie care aduc noi dovezi ale continuității neîntrerupte pe aceste meleaguri, ale legăturilor ce le-au avut locuitorii cu diferite popoare în decursul vremurilor ³³. Unanima recunoaștere a valorii cognitive, a mării forțe de înrîurire a istoriei, a făcut ca, printre obiectele de învățămînt ale școlii noastre actuale un loc important să fie rezervat studiului istoriei patriei așa cum arată documentele de partid ³⁴.

Gheorghiu, *Tudor din Vladimiri*, E.S.P.L.A., Buc., 1955 ; Ion Ghica, *Tunsu și Jianu ș.a.*, în „Opere”, E.S.P.L.A., Buc., 1955 ; C. Ignătescu, *Măria sa țara (vremea lui Tepeș Vodă)*, E.T., Buc., 1960 ; Al. Odobescu, *Opere*, vol. I, II, E.S.P.L.A., Buc., 1955 ; Ion Slavici, *Din bătrîni*, Ed. Cartea Românească, Buc., 1973 ; Radu Theodoru, *Brăzdă și paloș*, vol. I, II, Ed. tineretului, Buc., 1967 ; Alexandru Vlahuță, *România pitorească*, E. T., Buc., 1953 ; I. Heliade Rădulescu, *op. cit.*, V. Cîrlova, *Ruinurile Tîrgoviștei* ; Gh. Tomozei, *Tîrgoviștea*, 1970 ; Mircea Horia Simionescu, *Ingeniosul bine temperat*, Ed. Eminescu, 1970 ; Columbeanu S., V. Radu, C. Brîncoveanu și epoca sa, Ed. științifică, Buc., 1970 și multe alte lucrări pe care spațiul nu ne permite să le redăm.

²⁸ Mihai Gabriel Popescu, *Eroul lt. col. Eremia Popescu*, în „Valachica”, Tîrgoviște, 1970, p. 341—350 ; idem, *Petre Vișcu*, în „Valachica”, 1972, p. 409—411.

²⁹ Era Socialistă, Magazin istoric, Analele de istorie, Studii și articole de istorie (S.A.I.), Scînteia, Dimbovița.

³⁰ A se vedea studiile apărute în revista *Valachica*, care îmbrățișează o gamă diversă de domenii privind istoria locală.

³¹ Colecțiile de documente, fondurile arhivistice, iar pentru județ vezi G. Potra, *Tezaurul...*, R. Gioglovan, Mihai Oproiu, *Inscripții...* etc.

³² Constantin Manolescu, *Plai domnesc*, Tîrgoviște, 1976.

³³ Ion Nania, *Noi descoperiri din paleolitic inferior în județul Dimbovița*, în „Studia Valachica”, Tîrgoviște, 1970, p. 73—79 ; Cornelia Borugă, *Cercetări arheologice la Cătunu*, în „Valachica”, Tîrgoviște, 1972, p. 134—140 ; Bucur Mitrea, *Două tezaure de monede antice descoperite în satul Brîncoveanu, jud. Dimbovița*, în „Valachica”, 1972, p. 103—107 ; G. Bichir, Eugenia Popescu, *Cercetările arheologice de la Mătăsaru și contribuția lor la cunoașterea culturii dacilor liberi*, în „Studii și comunicări”, I, Pitești, 1968, p. 91—96 ; Poenaru Bordea, *Date privind tezaurul de la Adîncă*, în „Valachica”, 1972, p. 110—131 ; Luciana Oancea, *Descoperirile arheologice de la Valea Voevozilor, com. Răzvad, Dimbovița*, 1972, în „Valachica”, 1973, p. 109—127 ; N. Constantinescu, *Contribuții arheologice asupra Curții domnești din Tîrgoviște sec. XIV—XVII*, în „Studii și cercetări de istorie veche”, XV, 1964, p. 225—240 și altele.

³⁴ *Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism*, Ed. politică, Buc., 1975 ; *Congresul Educației politice și al culturii socialiste 2—4 iunie 1976*, Ed. politică, Buc., 1976 ; Nicolae Ceaușescu, *Expunere cu privire la activitatea politică și ideologică și cultural educativă de formare a omului nou, constructor conștient și devotat al societății multilateral dezvoltate și al comunismului în România prezentată la Congresul educației politice și al culturii socialiste, 2 iunie 1976*, Ed. politică, Buc., 1976.

Predarea istoriei în ansamblul disciplinelor școlare contribuie în mod deosebit la formarea unei concepții științifice despre lume și societate și, în același timp la formarea convingerilor morale și patriotice, la conturarea trăsăturilor de caracter ale elevilor noștri.

De aceea un rol important revine profesorului, temeinicei lui pregătiri politice, profesionale de specialitate, a orizontului larg cultural pe care să-l aibă, a însușirii elementelor pedagogice și metodice a istoriei. Pregătirea pentru desfășurarea lecțiilor începe înainte de deschiderea anului școlar prin studiul temeinic al programelor școlare, a planului de învățământ, manualelor școlare, a altor materiale care ne ajută în a planifica materia și a găsi locul, timpul, metoda, procedeul de integrare, continuându-se apoi cu pregătirea pentru fiecare lecție ³⁵, ținându-se seama de natura elementelor de istorie locală care pot fi : narative ³⁶, folclorice ³⁷, beletristice, toponimie istorică, material documentar prin care se poate demonstra atestarea localității ³⁸, cazurile de asuprire națională și socială, materialele din presă, arheologice, monumentele istorice, reprezentările grafice (tablouri, fotografii, desene, diagrame, hărți istorice — a județului a localității chiar, planul de perspectivă al localității etc.).

Dar, înțelegerea materialului istoric local nu depinde numai de natura lui, ci de procedeul, de metoda care este integrat și însușit de elevi.

Aici intervine măiestria pedagogică a fiecărui propunător. De sigur cunoștințele noi le putem prezenta prin metode verbalo-intuitive folosindu-ne de :

p o v e s t i r e — când prezentăm elemente istorice locale narative, folclorice, beletristice trezind la elevi emoții, dezvoltându-le sentimente, orientându-le atitudinea. Vorbind elevilor despre participarea României la războiul antihitlerist, despre eforturile umane și materiale făcute, am dat exemplul spiritul de sacrificiu de care au dat dovadă tînărul învățător dimbovițean Eremia Popescu — lt. col. p. m. — cavaler al mai multor ordine românești și străine ³⁹, al U.T.C.-istului de la Gura Ocniței, Petre Vișcu ⁴⁰, povestind elevilor din faptele lor eroice, pe cimpul de luptă :

³⁵ Considerăm că planul trimestrial poate cuprinde rubricile : 1) Nr. curent, 2) tema prevăzută în programă, 3) subiectul lecției, 4) Nr. de ore, 5) elemente de istorie locală integrate, 6) material didactic folosit, 7) obs.

³⁶ Povestirea unor evenimente istorice concrete la care unele persoane au fost martore nemijlocite. Exp. cu ocazia comemorării a 30 de ani de la moartea lt. col. Eremia Popescu a vorbit generalul maior Gheorghe Fotache care a povestit cum l-a cunoscut pe erou, cum a luptat acesta în întreaga campanie pînă la moarte. Această relatare a fost întrebuițată la lecția „Participarea României la războiul antihitlerist“.

³⁷ Constantin Dinu, *Folclorul în lecțiile de istorie*, în „Gazeta învățămîntului“, 18, III, 1960.

³⁸ Ileana Gr. Mircescu, Mihai Gabriel Popescu, *Un hrisov domnesc inedit din sec. al XVI-lea*, în „Valachica“, 1972, p. 164—169.

³⁹ Eremia Popescu, lt. col. (p.m.) a fost decorat cu ordinele : Mihai Viteazu, Steaua României, Steaua Roșie, Leul alb pentru victorie ș.a., vezi Mihai Gabriel Popescu, *Lt. col. Eremia Popescu*, în „Valachica“.

⁴⁰ Mihai Gabriel Popescu, *Petre Vișcu*, în „Valachica“...

conversația — o întrebuițăm pentru integrarea materialului istoric local privind realizările din comună, oraș, județ, țară în ultimii ani ;

citirea explicativă — întrebuițată pentru redarea fragmentelor semnificative din materialele beletristice, documente, din articole și studii din presă etc. ;

demonstrația — cu ajutorul materialului arheologic descoperit pe teritoriul localității, al județului în special (elevii înțeleg comuna primitivă pe teritoriul județului atunci când au în față, când studiază ei un toporaș de mînă din piatră, vîrfuri de săgeți răzuitoare, ceramică, obiecte de podoabă etc.), aceasta făcîndu-se în unele cazuri prin lecțiile la Muzeul județean, Muzeul de istorie al R.S.R. sau alte muzee. Demonstrația se poate face ajutîndu-ne de colecțiile numismatice, tablouri, planșe, ilustrații, hărți, diagrame, scheme în care prezentăm elemente locale.

În cunoașterea materialelor de istorie locală excursiile și vizitele au un rol deosebit. Astfel, vizitarea muzeelor din Tîrgoviște, a Curții Domnești, a monumentelor istorice și de arhitectură, a celorlalte obiective istorice din județ ca Mănăstirile Dealu și Viforita, a localităților Doicești, Potlogi, Răzvad, Moreni ș.a., vin să lărgescă orizontul elevilor privind istoria locală. Cu această ocazia se vizitează și obiectivele social-culturale-economice, realizări ale societății noi socialiste pe teritoriul județului Dîmbovița. Dar ca materialul local să fie însușit este necesară autenticitatea lui evitîndu-se supraîncărcarea lecțiilor de istoria patriei cu mult material local, iar prezentarea să se facă de la apropiat la depărtat (sat, comună, județ, țară) subordonînd elementul local evenimentului național.

În cadrul lecțiilor, elementele locale pot fi introduse în orice moment iar în afara clasei cu ocazia excursiilor istorice, a concursurilor pe teme de istorie locală pe clase, școli, prin îndrumarea lecturii literare istorice cu referiri locale, la cercurile de istorie, muzeul școlii etc.

Încă de la prima lecție „Periodizarea istoriei României, izvoarele, însemnătatea studierii istoriei patriei“, am dat elevilor și elemente locale cum ar fi : la izvoarele arheologice — rezultatele cercetărilor din localitățile Cornești, Odobești, Voinești, Tîrgoviște, Mătăsaru, Piersinari, Văcărești ; la cele epigrafice — textul de pe lespedea din curtea bisericii din Săteni ; numismatice — tezaurele de la Căprioru. Ocnița, Valea Voevoziilor ; la cele narative — legendele care circulă în județ ; izvoarele documentare — cele în care se găsesc referiri la satele dîmbovițene privitoare la diverse domenii. Pentru izvoarele de istorie medie am dat citire fragmentului din documentul în care este atestat satul Săteni cit și a unui document privind acapararea de pămînt de Mitropolia Țării Românești aici la Aninoasa-Săteni.

La lecția „Țările române în timpul domniei lui Mihai Viteazul“ s-a apelat în pregătirea pentru lecții la operele literare învățate (Istoria românilor sub Mihai vodă Viteazu de N. Bălcescu), la filmele vizionate (Mihai Viteazu). S-a insistat asupra victoriei de la Tîrgoviște care este în legătură cu victoria de la Călugăreni. S-a stabilit cu elevii pe hartă traseul

urmat de Mihai Viteazu de la Călugăreni la Stoienești, traseu ce cuprinde la nord de Țirgoviște localități dimbovitene cunoscute Voinești, Gemenea — marcat cu unele monumente ridicate de frații Buzești⁴¹. La Curtea Domnească din Țirgoviște, în zidul bisericii se mai vede o ghiulea (este și în setul de diapozitive elaborat de Muzeul județean Dimbovița) mărturie a luptelor purtate de români cu turcii. La Mănăstirea Dealu s-a încheiat tratatul (1598, iunie, 9) dintre trimișii lui Rudolf al II-lea și Mihai ; tot aici, în vechea capitală a fost zămislit gândul unirii tuturor românilor iar capul aceuia care a realizat acest mare act istoric se odihnește la Dealu. Lecția este completată cu fragmente din „O noapte pe ruinele Țirgoviștei“ de I. H. Rădulescu, cu diapozitive, proiecții de film, schema atacului Țirgoviștei sau tabloul „Atacul de la Țirgoviște“.

Exemplele sînt numeroase de integrare și valorificare la lecții a elementelor locale, totuși o aprofundare se poate face prin vizitele la principalele obiective istorice-cultural-economice din județ, discutînd cu elevii, arătîndu-le importanța și semnificația acestora pentru noi români.

Este de neconceput ca elevii dimbovițeni, toți locuitorii județului ai țării să nu cunoască trecutul istoric al Țirgoviștei, prezentul și perspectivele de dezvoltare al orașului, județului. Atunci cînd venim cu elevii la Țirgoviște le amintim despre tradițiile de luptă ale orașului, a importanței sale, servindu-ne de citatul din opera lui Ion Ghica : „De la Mircea pînă la Vladimirescu nu este un singur nume ilustru care să nu fi scris cu sînge pe pămîntul Țirgoviștei. Acolo este legănul luptelor și al sacrificiilor patriotice. Toate gloriile noastre militare au trecut pe acest pămînt și au lăsat urme singeroase într-acest oraș“⁴². De la Țirgoviște, arătăm elevilor că Mircea, Tepeș, Radu cel Mare, Neagoe Basarab, Radu de la Afumați, Petru Cercel, Mihai Viteazu, Matei Basarab, Mihnea al III-lea, Constantin Brîncoveanu, organizează lupta pentru neatîrnarea țării împotriva tuturor asupritorilor străini. În Țirgoviște și-au desfășurat activitatea tipografi și cărturari ca : Macarie, Coresi, Varlaam, Dosoftei, Udriște Năsturel, Antim Ivireanu, Constantin Cantacuzino, Văcăreștii, I. H. Rădulescu, V. Cîrlova, Gr. Alexandrescu, Ion Ghica, Alex. Vlahuță, Raicu Ionescu-Rion, I. Al. Brătescu-Voinești, Ion Ciorănescu ale căror opere pot fi văzute la Muzeul tiparului sau al scriitorilor dimbovițeni, marcînd subiecte pentru integrarea elementelor locale la lecțiile de cultură din istoria patriei.

Cunoașterea de către elevi a monumentelor istorice din sat, comună, județ, a semnificației lor, a unor localități pe raza cărora au avut loc anumite evenimente (Fînta-lupta dintre Matei Basarab și Vasile Lupu la 1653, 17/27 aprilie ; Potlogi, Doicești, Săteni palate, case ale lui Constantin Brîncoveanu ; Șerbănești, Pucioasa și Pietroșița loc al refugiului lui I. H. Rădulescu în 1848 ; Răzvad, Aninoasa, Găești, Titu etc. centre ale

⁴¹ Crucile de la Gemenea și Cindești Vale ale căror inscripții atestă cele afirmate.

⁴² Ion Ghica, *Opere*, vol. II, E.S.P.L.A., Buc., 1956, p. 268.

răscoalelor țărănești de la 1907; Tîrgoviște, Moreni, Gura Ocniței, Pucioasa, Rîu Alb, Pietroșița, Runcu, Răzvad, Aninoasa, Găești, Sotînga ș.a. centre ale mișcării comuniste și muncitorești), studierea de către ei a unor materiale de istorie locală și înțelegerea lor este atributul profesorului de istorie.

Literatura de specialitate ne oferă materiale suficiente pentru orientarea în problemele abordate, a metodologiei lor⁴³ dar, este o datorie a noastră să presărăm permanent lecțiile de istoria patriei cu exemple locale trezind la elevi sentimente de dragoste, mîndrie și prețuire față de patria și poporul nostru, trezind în ei energii creatoare în scopul făuririi istoriei noastre contemporane ca cetățeni multilateral dezvoltați ai noii societăți.

---

⁴³ N. Adăniloaei, Proca Fl., *Munca de cercetare în domeniul istoriei locale*, în „S.A.I.”, 4/1962, p. 19—35; Anghel Al., *Cercetarea istoriei locale*, în „Gazeta învățămîntului”, Nr. 381/1956, iulie; Gal Teodor, Retegan Ion, *op. cit.*; Aurel Iordănescu, *Folosirea izvoarelor istorice, mijloc de întemeiere științifică a lecției*, în „S.A.I.”, XVIII, 1972, p. 81—88; Dumitru P. Ionescu, *Organizarea cercului de istorie cu elevii*, în „S.A.I.”, XXI, 1973, p. 61—69; Gheorghe I. Ioniță, *Rolul științei istorice în activitatea politico-ideologică și cultural educativă a P.C.R.*, în „Anale de istorie”, anul XXI, 1975, p. 92—111; Florea Stănculescu, *Integrarea noutăților științifice la lecțiile de istorie*, în „S.A.I.”, XVII, 1972, p. 65—74.